

Alergie vytvořil sám člověk

Přichází teplejší období. Za oknem svítí slunce. Příroda začíná žít. Pro mnohé z nás jde po zimních měsících o vítanou změnu. Pro alergiky je to však často důvod **vyhledat lékaře** a mít po kapsách přeepsané léky.

MARTIN JEZEK

Podle profesora alergologie a imunologie Vojtěcha Thona, který působí v centru RECETOX Masarykovy univerzity a specializované ambulanci AKIMED v Brně, je alergie je přecitlivělá reakce organismu. „Hovoříme o hypersenzitivitě, přecitlivělosti, která je vyvolána po opakovaném, tedy nejméně druhém setkání s alergenem,“ vysvětluje. „Je zprostředkována specifickými IgE protilátkami.“

Míněny jsou takzvané imunoglobuliny IgE – obranné bílkovinné molekuly, které si vyrábí náš imunitní systém. S jejich pomocí umí lidské tělo rozpoznat a deaktivovat různé škodlivé mikroorganismy a další „vetřelce“, kteří ho ohrožují. Během alergické reakce se však IgE protilátky chovají neadekvátně situaci.

„Aktivují se při ní buňky, které uvolňují působky, jež rychle spouští zánětlivou reakci,“ popisuje brněnský imunolog. „Právě na jaře mohou být alergeny pylů stromů, které se při dýchání dostávají na sliznice, a proto mnohým alergikům již nyní začíná sezóna.“

Gen nočního astmatu

Alergická reakce je podle Vojtěcha Thona specifickou paměťovou odpovědí imunitního systému. Záleží však také na typu, místu a čase účinku alergenu, včetně vývoje a vytváření slizničních bariér a rozvoje imunitní tolerance. Například některé potravinové alergie u malých dětí se v průběhu vývoje mohou také mírnit.

Alergiem se může každý stát zcela náhle a prakticky v jakémkoli věku. Záleží na expozici z vnějšího prostředí, opakovaném setkání s alergenem, porušení ochranných bariér a imunitní regulaci. Alergii mohou také zdědit.

„Predispozice k alergiím má opravdu genetický podklad,“ vysvětluje Vojtěch Thon. „Jedná se o celý velký soubor genů, hovoříme o polygenní dědičnosti. Ve spojení s tím pak záleží na expozici z vnějšího prostředí. To vše se musí propojit. Málo se například ví, že máme dokonce charakterizovaný i gen pro častější náchylnost k nočnímu astmatu.“

Desítky procent alergiků

O alergenech je hodně slyšet v souvislosti s moderní dobou, novými materiály a všudypřítomnou chemií. Existovaly alergie i v dávné minulosti, nebo jde

V jarních měsících vyvolávají alergické příznaky nejčastěji pylová zrna. **Alergiem se člověk může stát kdykoliv během života.**

Zbystřit byste měli, pokud máte na jaře některé z následujících obtíží:

Rýma – podráždění nosní sliznice způsobuje její pálení a otékání. Pokud z neznámých příčin kýcháte, teče vám z nosu, nebo máte dokonce pocit, že se vám špatně dýchá, je možné, že jste na něco alergičtí.

Ekzémy – nepřiměřená reakce imunitního systému se může projevat i zarudnutím pokožky a vyrážkami.

Slzení – může vést až k zánětu spojivek. Částečně ho způsobuje i časté mnutí.

Svědění – v krku, nosu nebo v ústech. Může se projevat i při požívání určitých potravin (lískové ořechy, švestky, hrušky...)

Bolesti hlavy – obvykle bývají lokalizované v oblasti nosních dutin.

Rostliny často spouštějící alergie

Dřeviny: bříza, buk, habr, jalovec, jasan, javor, jilm, modřín, platan, šeřík, topol, švestka, třešeň, višně, vrba

Trávy: ovsík, srha, rákos, sverep, trojstět, troskut, třtina

Další byliny: chmel, devěsíl, řepka, smetánka, tolice

opravdu nemoc posledních stalet? Podle toho, co říká Vojtěch Thon, se zdá pravděpodobnější spíše druhá možnost.

„V posledním období zažíváme rozvoj takzvaných civilizačních chorob, v uvozovkách epidemii alergií,“ vysvětluje Vojtěch Thon. „Potlačili jsme mnohá infekční onemocnění, změnili přirozené životní prostředí a styl.“ V moderních industriálních zemích podle něj alergických a jiných autoimunitních onemocnění stále přibývá.

„Již u dětí se jedná v naší populaci o desítky procent alergiků, což dříve takto nebylo,“ připomíná imunolog. „Ve výzkumném centru RECETOX Masarykovy univerzity jsme vyhodnotili právě středoevropskou populaci, a to

unikátně přímo od narození v dlouhodobém sledování dalších let a charakterizovali atopický pochod a vývoj alergií.“

Je skutečně prokázáno, že venkovské děti, které mají přirozeně častější kontakt s nečistotami, trpí alergiemi méně

Atopickým nebo také alergickým pochodem je míněn vývoj alergických projevů v delším časovém období. Obvykle začíná v dětství a pokračuje až do dospělosti.

„I tato data jsme již dali mezinárodně k dispozici, jsou odborně publikována,“ zdůrazňuje Vojtěch Thon. „Takto systematicky v dlouholetém kontinuálním sledování nikdy u nás nebyla vyhodnocena.“

Doktor špína

Je tedy jasné, že alergici přehnaně reagují při setkání s určitými látkami. Také publikované výzkumy centra RECETOX dokládají, že počet alergiků u nás stále roste. Zvyšuje se ale také počet alergénů v našem životním pro-

Foto Shutterstock / Ek

Konkrétní alergie prokáže odborné vyšetření

středí? A co by se stalo, kdyby lidstvo rezignovalo na syntézu nových chemických látek? Ubylo by pacientů trpících alergiemi?

„Takto se to říci nedá,“ vysvětluje Vojtěch Thon. „Když se podíváte s hlubokou imunologickou znalostí na strukturální biochemické složení alergenů, zjistíte s překvapením, že se jedná o vývojově velmi konzervované látky zásadního významu pro přežití jednotlivých biologických druhů, odkud přirozeně pocházejí.“

Podle Vojtěcha Thona alergeny neexistují, aby vyvolávaly neadekvátní imunitní reakce. Obvykle jde o látky, které mají svou zásadní evoluční funkci.

„To, co však člověk naruší, je imunitní vyváženost,“ pokračuje profesor Thon. „Dá se tedy říci, že lidské alergie – přehnané reakce jsou známkou narušených vztahů člověka k přírodě.“

Mnohdy slyšíme, že pokud máme tzv. zdravý kořínek a zvládáme třeba banální nemoci dýchacího ústrojí bez prášků, pak se hravě postavíme i alergiím. Tak jednoduché to ale není. Alergie má totiž podle Vojtěcha Thona jinou příčinu než infekční onemocnění.

„Záleží na vývoji bariér sliznic a kůže, to je pravda,“ přiznává brněnský alergolog. „Souvisí to také s hygienickou hypotézou. Pokud tím zdravým kořínkem mínete obyvatelstvo, které žije na venkově, pak je skutečně prokázáno, že venkovské děti, které mají přirozeně častější kontakt s nečistotami, trpí alergiemi méně.“

Nepřeberně mnoho

Alergenem může být skoro jakákoliv látka, která vyvolá tvorbu specifických IgE protilátek. „Jednotlivý výčet látek je takřka nepřeberný, avšak jako odborník je dokážu dle biochemické struktury a imunitní reaktivity rozdělit přesně do několika skupin, správně pacienta diagnostikovat, vyšetřit včetně vypracování nových testů, multiplexové technologie a takzvané komponentní diagnostiky. A samozřejmě léčit,“ říká brněnský alergolog.

Jak se vlastně alergie léčí? Podle profesora Thona můžeme použít medikamentózní léčbu i kombinaci léků a různých cest podání, včetně lokální slizniční léčby zánětu inhalátory. Další možností je příčinná léčba.

Reč je o tzv. specifické alergenní imunoterapii. Funguje velmi podobně jako očkování. Pacient dostává malé dávky alergenu. Jeho imunitní systém si na ně postupně zvyká. Příznaky alergie se tak zmírňují nebo dokonce úplně zmizí.

„Úspěšně můžeme takto vyléčit například i nebezpečné alergické reakce vznikající po bodnutí blanokřídlým hmyzem. Zabraňuje a předchází mu i přecitlivěle reagujících lidí smrtelné anafylaktické reakci,“ uzavírá Vojtěch Thon.

Autor je spolupracovník redakce